

Seikluslik matkaring 2018. aastal sügismatkal Kiidjärve-Taevaskoja matkarajal

Tartu loodusmajas õpitakse loodushoidlikult ja seikluslikult matkama

Gedy Siimenson

Kui kõndisime parasjagu Endla looduskaitsealal Männikjärve matkarajal, tahtis Tartu loodusmaja matkaringi õpilane minult teada, mis on matkamise definitsioon. Kuigi õppeaasta alguses olime matkaringi tegevust alustanud matkamise olemuse üle juureldes, tekib aja möödudes vajadus uute faktide ja kogemuste valguses oma teadmiste kompassi uuesti kalibreerida. Vastasin, et lihtsustatult on matkamise sihipärane füüsilist pingutust nõudev liikumine looduses. Matkamisel võib olla hulk eesmärgi ja mõni neist saab hästi selgeks, kui vaadelda, mida võetakse ette Tartu loodusmaja matkaringides.

Tartu loodusmajas tegutseb loodussõbraliku matkamise huviring, mida pakume Tartu Forseliuse kooli 6.–8. klassi õpilastele valikainetunina. Loodusõpetuse õpetaja Kaari

Rodimaga anname kordamööda tunde nii looduses kui ka klassiruumis.

Õppeaasta esimene tund peetakse alati kahe õpetaja juhendusel Forseliuse koolis või koolipargis. Esmalt osaletakse tutvumisringis ja arutletakse matkamise olemuse üle, seejärel saavad õpilased jagada looduses hakkamasaamiseks vajalikke teadmisi. Selleks korraldame probleemolukordadel põhinevaid meeskonnamänge. Valime olukorrad, mis aitavad selgitada looduses matkamise ohte ja nende võimalikke lahendusi.

Mänguline õpe annab õpetajatele võimaluse jälgida, kuidas sujub matkarühma tegevus, et saaksime teadlikult meeskonnatöö vaimu kasvatada. Meie eesmärk on esmalt luua õhkkond, mida iseloomustab abivalmidus, üksteise toetamine ja uudishimu, et õpilased oleksid võimelised üha paremini mitmesuguseid proovikive ületama.

Seejärel jagame igal nädalal ringitundides õpilastele teoreetilisi ja

praktilisi teadmisi ökosüsteemi osadest (nt retked eri ökotopides, loodusvarade kasutus); tutvustame aineringet ja ökoloogilist püramiidi (nt määrame ekskrementide, õpime tundma jälgi ja korraldame toiduvõrgustikuteemalisi õuemänge); anname ülevaate looduskeskkonda mõjutavatest teguritest (sh uurime vee kvaliteeti, õpime arvestama ilmastikuolusid, säästlikult tarbima ja jäätmeid käitlema); võtame vaatluse alla elurikkuse (nt söödavad ja mürgised taimed) ja looduskaitsepiirangud (ülevaade igaüheõigusest, matkal tutvume piirkonna kaitse-eeskirjadega jms).

Saame matkaringis tegutsedes kogeda ka liikumise, jõu, mehaanilise töö ja energia seaduspärasusi. Näiteks selgub, millist matkavarustust sobib kasutada eri pinnavormidel, arvutame toidukoguseid, soojendame gaasipriimusega vett.

Matkaringi õpilased omandavad hulganisti oskusi: kuidas planeerida

matka, leida infot, valida varustust, jääda laagrisse, koguda tulematerjali ja süüdata lõket, ehitada peavarju, leida vett ja seda puhastada, toituda, hinnata ohte, õppida tundma loomade tegevusjälgi, kasutada GPS-i ja kaarti, mõõta kompassiga jõe laiust, lugeda päikesekella, tegelda korilusega, teha abistavaid sõlmi, anda esmaabi jpm.

Õpime nii matkatarkusi kui ka suhtlemist. Kuna matkamise looduses allub loodusseadustele, on valdkondi, mida saab huviringis õpetada ja õppida, väga palju. Matkaringi eesmärk on laiendada põhikooli loodusõpetuse ja geograafiatundides omandatud teadmisi ja oskusi, aidata õpilastel mõista loodusprotsesse ja liikevahelisi seoseid, ära hoida inimtegevuse negatiivseid tagajärgi looduses liikudes ning juurutada keskkonnasäästlikku eluviisi.

Loodussõbraliku matkamise huviringi aastaplaani mahub pikem Eesti looduse avastusmatk jalgsi (kuni 10 km), räätsadega (kuni 6 km), rattaga (kuni 20 km), aga ka linnaorienteerumine (kuni 10 km) ja mitu väiksemat retke linnaparkidesse; lastekaitsepäeval osaleme seiklustegevustes. Rännakutel saavad õpilased valida endale rollid (nt loodusgiid, meisterkokk, meedik, piltnik jne) ning tegutseda eri toimkondades, et ühine matk õnnestuks.

Peale kambavaimu ja keskkonnateadlikkuse kasvatamise on meie soov arendada õpilaste huvisid ning anda neile kogemus, mismoodi võtta vastutus ja ise katsetada. Eriti ettevõtlikud ja sportlikud huvilised saame suunata laste ja noorte Eesti meistrivõistlustele jalgsimatkatetehnikas; Eesti matkaliit hakkas neid korraldama eelmisest aastast. Ja kui tulevikus hakatakse matkama virtuaalreaalsuses, siis saame rännata ka kuumaastikul või teistel planeetidel, hoopis teistsugustes oludes.

Põhikooli viimasele klassile ja gümnaasiumiõpilastele on mõeldud Tartu loodusmaja seikluslik matkaring. Siin on rõhuasetus aktiivõppemeetoditel, mis aitavad noortel lahendada konflikte, jõuda üksmeelele või teha kompromisse, läbi rääkida,

2017. aasta lastekaitsepäeval Tartu loodusmaja pargi seiklusrajal koos alpiklubiga Firn

otsustada, juhtida, ennast kehtestada ja väljendada, anda tagasisidet, üheskoos planeerida ja osaleda seikluslikes tegevustes looduses, korraldada matkatarkuste töötuba või plaanida matka välismaale.

Loomulikult õpime ka matkatarkusi, kordame üle looduskaitsepiirangud, õpime uusi liike, kalastame, õpime köietööd, harjutame sõlmi, istutame metsa, teeme koos süüa, proovime matkavarustust ja tunnetame oma võimete piire. Matkaringil on palju koostööpartnereid, nii saame laiendada huviliste silmaringi, mitmekesistada tegevusi ning proovida kõikvõimalikke matkaviise.

Matkaring on elukool. Kui plaanida tegevusi koos noortega, kulub rohkem aega kui ainekava alusel õpetaja loodud tegevuskava järgides, kuid see annab rohkem võimalusi luua õppimiseks soodsaid elulisi olukordi. Näiteks kui õpilased koostavad matka menüü, mille järgi on ühe toidukorra tarbeks arvestatud kilo tatart, siis just sellise koguse poest ostangi. Aga kui õhtusööki valmistav toimikond otsustabki selle serveerida kümnele inimesele, siis peab õigel ajal nõu andma, muidu tekitame ülemäära palju toidujäätmeid. Vahel jääb õhtusöögist siiski toitu üle, aga siis saabki toidukoguste arvutused üle vaadata ja selgest õppida.

Et hinnata matkaringi õpilaste

teadmisi ja oskusi, olen neile koostanud taskumärkmiku „Matkaselli õpiraamat“, lähtudes oma noorusea kogemustest Eesti skautide ühingu. Teadmised ja oskused olen jaganud kolmeks tasemeks, eeldades, et õpilased tegelevad huvialaga vähemalt kolm aastat. See märkmik on õpilase enesehindamise vahend; kui ta kahtleb mõnes oma oskuses, võib alati paluda juhendajal seda teemat või tegevust korrata.

Matkaringi tunnid toetavad rühmalikmete arengut. Kui me ei ole väljas, siis istume tihti lihtsalt klassipõrandal ringis ja kõik osalejad tegutsuvad endale sobivas tempos. Tähtis on see, et tegevust hiljem mõtestataks. Selle jaoks on meil matkapäevik; iga tunni järel viib mõni õpilane selle koju, et tunni sisu ja vahvad olukorrad päevikusse talletada.

Meil on rühmas ka oma piltnik, kes ringitunni jooksul teeb ühe polaroidfoto, mille saame matkapäevikusse lisada. Aasta lõpus skannin matkapäeviku sisu ja saadan digitaalselt kõigile osalejatele mälestuseks, sest huviringides on ikka nii, et pärast 12. klassi lõpetamist minnakse maailma avastama. Siis on hea võtta matkapäevik vahel lahti ja uuesti läbi mõelda, mida tähendab matkamine meist igaühele. ■

Gedy Siimenson (1988) on Tartu loodusmaja matkaringide juhendaja.